

MEMÒRIA ANUAL DE GESTIÓ

2022

Parc Natural
La Tinença de Benifassà

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	
1.1. Mapa del Parc Natural de la Tinença de Benifassà	1
1.2. Descripció General	2
1.3. Municipis	3
1.4. Mapa General dels Espais Naturals Protegits de la C.V.	4
1.5. Normativa	5
1.6. Figures de Protecció	5
1.7. Personal	9
1.8. Composició de la Junta Rectora	9
2. OBJECTIUS	12
3. PLA DE PREVENCIÓ I VIGILÀNCIA D'INCENDIS FORESTALS	
3.1. Pla de Prevenció	13
3.2. Mitjans de vigilància	13
3.3. Incendis forestals	15
4. PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA CONSERVACIÓ	
4.1. Conservació de Fauna	16
4.2. Conservació d'Hàbitats	20
4.3. Conservació del Patrimoni Cultural i Etnogràfic	29
4.4. Adquisició i Millora del Coneixement	33
5. PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA INTEGRACIÓ SOCIOECONÒMICA	
5.1. Programa de Comunicació i Divulgació	34
5.2. Programa d'Educació Ambiental	39
5.3. Programa d'Interpretació del Patrimoni	41
5.4. Programa de desenvolupament Socioeconòmic del Parc Natural	45
5.5. Planificació i Gestió de l'Ús Públic	46

6. DIRECCIÓ I ORGANITZACIÓ GENERAL

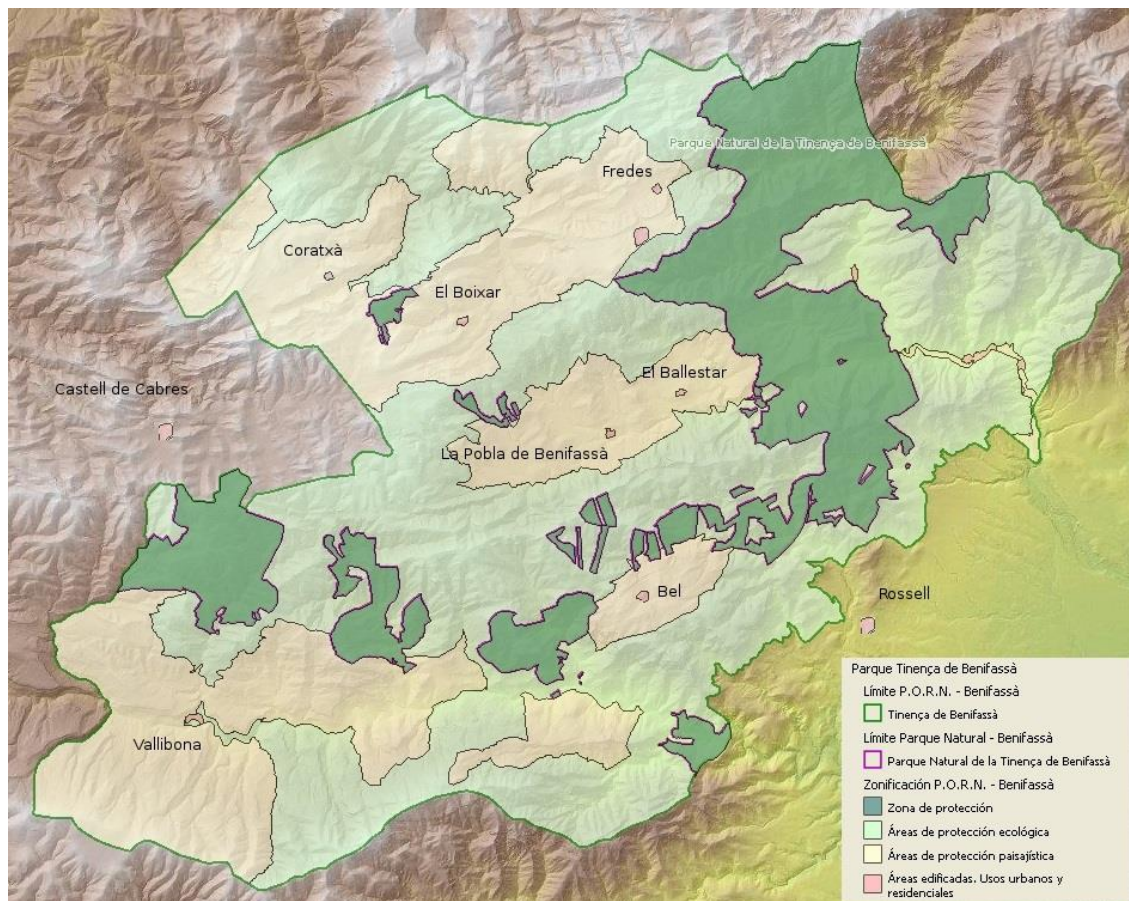
- 6.1. Gestió administrativa en l'àmbit del P.O.R.N. 51
- 6.2. Relacions i col·laboracions amb diferents organismes 51
- 6.3. Expedients administratius 52

7. FORMACIÓ

- 7.1. Formació interna 53

1. INTRODUCCIÓ

1.1 Mapa del Parc Natural de la Tinença de Benifassà

Mapa: Parc Natural de la Tinença de Benifassà

Font: Institut Valencià de Cartografia

1.2 Descripció general

El Parc Natural de la Tinença de Benifassà comprén 4.967,548 hectàrees que es troben en l'àmbit de la comarca històrica del mateix nom, incloent-hi les poblacions de La Pobla de Benifassà, Coratxà, el Boixar, Fredes, l'Entitat Local Menor del Ballestar (tots aquests inclosos en el terme municipal de La Pobla de Benifassà), Rossell, Bel (pertanyent a Rossell), Vallibona i Castell de Cabres.

La Tinença forma part del gran massís dels ports del Beseit, que comparteixen Aragó, Catalunya i la Comunitat Valenciana, en el que conflueixen geogràficament els sistemes muntanyosos de la cadena costanera catalana i del sistema ibèric, donant com a resultat un conjunt de serres abruptes que van des dels 400 fins a prop dels 1.400 metres d'altitud.

Aquest relleu accidentat, unit a la baixa productivitat del terreny en l'àmbit agrícola i ramader i a la reduïda densitat de població que històricament ha tingut aquesta zona, ha assegurat la pervivència de grans masses arbrades entre les quals es compten alguns dels més importants carrascars del territori valencià. A pesar que en temps relativament recents alguns d'ells van ser transformats en deveses amb la finalitat d'establir pastures (bovalars) o explotacions forestals, amb la qual cosa es va produir una simplificació estructural del bosc, açò ha acabat derivant en una major diversitat d'ambients que ha permés el desenvolupament de comunitats vegetals de pastures molt interessants.

A més de les grans masses arbrades és important destacar la gran quantitat d'espècies d'especial interès o amb caràcter d'endèmiques que estan presents en l'àmbit del Parc i que han propiciat la declaració de diverses microreserves de flora. Exemples d'aquestes espècies són la *Pinguicula dertosensis* (violeta de font), la *Biscutella fontqueri* (llunetes), l'*Arenaria conimbricensis* subsp. *viridis* (arenària) o l'*Antirrhinum pertegasii* (conillets blancs). La major part d'aquestes espècies rares es concentren en hàbitats poc accessibles com a penyals o barrancs profunds, com és el cas del barranc del Salt (a Fredes), la mola de la Mitjavila (a Coratxà) i la font de les Roques (a Vallibona), el que ha permés que es troben en bon estat de conservació.

Respecte a la fauna present en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà, constitueix una excel·lent mostra relict dels ecosistemes de les muntanyes mitjanes mediterrànies. El grup de vertebrats més divers i el que aporta a la Tinença un major valor a la Comunitat Valenciana és el de les aus, destacant en primer lloc el gran grup de les rapinyaires que nidifiquen en la zona. L'espècie animal que ha sigut més representativa, tradicionalment, és la cabra salvatge (*Capra pyrenaica* subsp. *hispanica*).

Aquesta és a més una zona extremadament rica en patrimoni històric, no sols pel ben representat patrimoni arquitectònic religiós, amb exemples de molt d'interès com la Cartoixa de Santa Maria de Benifassà, com també per l'elevat nombre d'elements representatius del món rural i els seus usos tradicionals, principalment edificats en pedra seca, com ara neveres, forns de calç, casetes de pastor, etc.

1.3 Municipis

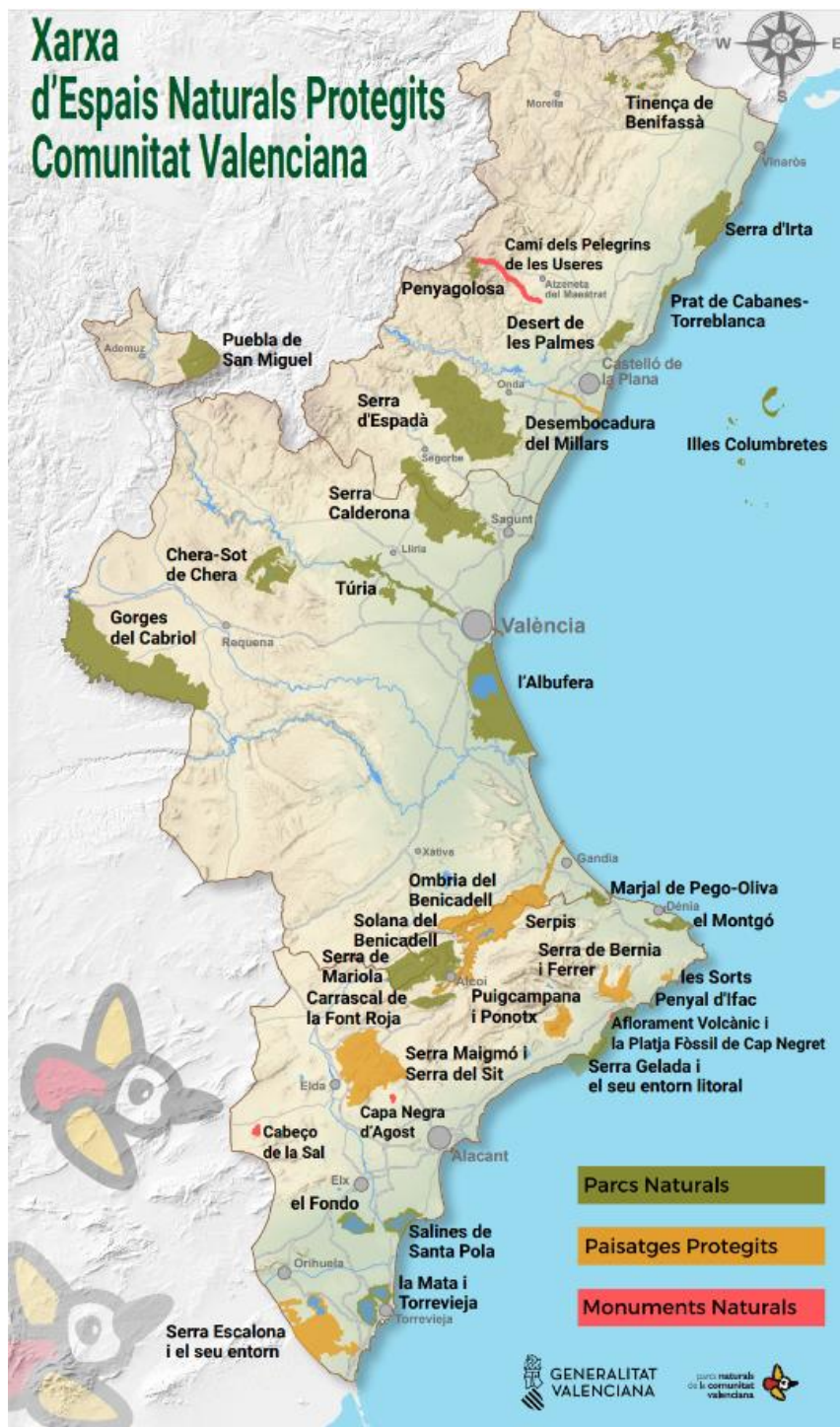
La comarca històrica de la Tinença de Benifassà, que dona nom a l'espai protegit, inclou les poblacions de Castell de Cabres, Coratxà, el Boixar, Fredes, el Ballestar, la Pobla de Benifassà i Bel. Actualment Coratxà, el Boixar, Fredes i l'Entitat Local Menor del Ballestar es troben englobats en el municipi de la Pobla de Benifassà, i Bel pertany a Rossell, que al seu torn aporta part del seu terme municipal al Parc Natural. Tot aquest territori està adscrit a la comarca del Baix Maestrat. D'altra banda, a causa de la proximitat geogràfica i a les similituds geomorfològiques i naturals, part del Parc Natural de la Tinença de Benifassà s'estén pel terme municipal de Vallibona, en la comarca dels Ports.

	Superfície terme municipal	Nivell d'inclusió en el PORN	Nombre d'habitant	Densitat poblacional (hab/km ²)
Castell de Cabres	30,7 km ²	Parcial	20	0,65
Pobla de Benifassà	136 km ²	Total	225	1,65
Rossell	91,4 km ²	Parcial	886	9,69
Vallibona	74,9 km ²	Total	61	0,81

Taula: Resum de la informació municipal rellevant

Font: INE, padró municipal d'habitants 2021

1.4 Mapa General d'Espais Naturals Protegits de la C.V.

Mapa: Parcs Naturals i Paisatges Protegits de la Comunitat Valenciana. Generalitat Valenciana, Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica.

1.5 Normativa

- Llei 11/1994, de 27 de desembre, d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana.
- Decret 57/2006, de 28 d'abril, del Consell, pel qual s'aprova el Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals (PORN) de la Tinença de Benifassà.
- Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Orde de 29 d'abril de 2008, de la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, per la qual s'acorda iniciar el procediment d'elaboració i aprovació del Pla rector d'Ús i Gestió del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Orde de 19 de novembre de 2008, de la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, per la qual es regula la recol·lecció de bolets i altres fongs en l'àmbit territorial del Lloc d'Interès Comunitari Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana.

1.6 Figures de protecció

Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

La Generalitat, en l'exercici de les seues competències en matèria de medi ambient, va promulgar la Llei 11/1994, de 27 de desembre, de la Generalitat, d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana. En ella s'estableix la figura de Parc Natural com especialment indicada per a la protecció d'espais naturals valuosos en forma compatible amb l'ús sostenible dels recursos naturals en els sectors forestal, ramader, cinegètic, agrícola i de serveis, així com amb l'exercici d'una important funció social en l'estudi, l'ensenyança i el gaudi ordenat dels valors ambientals i culturals.

El concepte de Parc Natural és, per tant, especialment adequat per a la gestió d'aquells espais naturals que, com en el cas de la Tinença de Benifassà, es caracteritzen per uns valors ambientals i paisatgístics únics que s'han configurat històricament en estreta interacció amb l'activitat humana del medi rural, principalment en els àmbits forestal, ramader i cinegètic. D'acord amb açò, es va aprovar el Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del **Parc Natural de la Tinença de Benifassà**.

Lloc d'Interès Comunitari (LIC) de la Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana

Per la Directiva 92/43/CEE del Consejo, de 21 de maig de 1992, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres, coneguda com a "*Directiva d'Hàbitats*", els estats membres es comprometen a contribuir a garantir la conservació de la biodiversitat mitjançant la conservació dels hàbitats naturals. Per a això es va crear la Xarxa Natura 2000, una xarxa ecològica de zones d'especial protecció composta per llocs que alberguen hàbitats d'interès comunitari.

El 10 de juliol de 2001, per Acord del Govern Valencià es va proposar el **Lloc d'Interès Comunitari de la Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana**, ES5233001, amb una superfície de 49.597,86 ha

que comprén els municipis de Morella, Herbers, Castell de Cabres, la Pobla de Benifassà, Vallibona, Rossell, Canet lo Roig, Xert i Catí.

Lloc d'Interés Comunitari de la regió Biogeogràfica Mediterrània

Per la decisió de la Comissió Europea 2006/613/CE, de 19 de juliol de 2006, en la que s'adopta de conformitat amb la Directiva 92/43/CEE del Consell, la llista de Lloc d'Interés Comunitari de la regió Biogeogràfica Mediterrània.

Zona d'Espcial Protecció per a les Aus (ZEPA)

A fi de conservar les aus europees el Consell de la Unió va aprovar la Directiva 79/409/CEE, de 2 d'abril de 1979, relativa a la conservació de les aus silvestres, coneguda com a Directiva d'Aus. L'objectiu general és assegurar la protecció eficaç de totes les aus que viuen en estat silvestre en els estats membres, per mitjà de la protecció, conservació, restauració i creació dels hàbitats necessaris perquè les seues poblacions puguen persistir al llarg del temps, així com per mitjà de la regulació de les pràctiques de captura i del comerç d'aquelles espècies que tradicionalment han sigut considerades com a cinegètiques. Per a aconseguir aquest objectiu, els estats membres de la Unió Europea tenen l'obligació de designar com a Zona d'Espcial Protecció per a les Aus (ZEPA) els territoris més adequats en número i superfície per a garantir la conservació de les espècies incloses en l'annex I de la Directiva d'Aus.

D'acord amb açò, per l'Acord del Consell de 9 de maig de 2000, es proposa com ZEPA la zona denominada Tinença de Benifassà, Serres del Turmell i Vallivana amb una superfície de 49.862,4 ha. Per mitjà de l'Acord de 5 de juny de 2009, del Consell, d'ampliació de la Xarxa de Zones d'Espcial protecció per a les aus (ZEPA) de la Comunitat Valenciana, aquesta zona passa a denominar-se de **L'Alt Maestrat, Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana**, ES0000465, veient-se incrementada la seua superfície fins a les 96.483,61 ha.

Microreserves de Flora

La Comunitat Valenciana és una zona d'elevada riquesa i singularitat florística que en el seu territori alberga més de dues-centes cinquanta espècies de plantes vasculares endèmiques. Gran part d'aquesta flora vascular rara, endèmica o amenaçada valenciana posseeix una distribució peculiar, apareixent en micropoblacions distribuïdes en xicotets fragments per tot el territori. Sovint, les espècies d'interés convergeixen en microhàbitats de sòls especials, afectats per la salinitat, la inundació, la verticalitat o altres caràcters inusuals. Açò planteja importants dificultats de gestió, ja que el que ha de proveir-se de protecció no és l'espècie ni l'espai natural, sinó un escaló intermedi; la comunitat vegetal de dimensió reduïda. Abans d'avançar en la creació d'una figura com la comunitat vegetal protegida, és necessari establir una xarxa prou representativa d'aquests tipus de vegetacions que permeta realitzar un adequat seguiment tècnic i científic.

Per a això, a través del Decret 218/1994, s'escomet la implantació d'una xarxa de parcel·les de seguiment tècnic i científic el manteniment de la qual comporta establir algunes limitacions d'ús i normes de gestió.

Aquestes parcel·les de xicoteta extensió, menys de 20 hectàrees, són les microreserves de flora i contenen una elevada concentració de plantes rares, endèmiques, amenaçades o d'elevat interès científic.

En l'àmbit del Pla d'Ordenació de Recursos Naturals de la Tinença Benifassà es localitzen **tretze microreserves de flora**.

Microrreserva	Superfície (ha)	Terme Municipal	Parc Natural
Salt del Robert	0,85	Pobla de Benifassà	Sí
Font de l'Ombria	0,35	Pobla de Benifassà	Sí
Punta de Solà d'en Brull	2,12	Pobla de Benifassà	Sí
Pouet de Fèlix	1,19	Pobla de Benifassà	Sí
Tossal de Mitjavila	3,576	Pobla de Benifassà	No
Mas del Peraire	3,783	Pobla de Benifassà	Sí
Carrascar del Mas de Peraire	7,5	Pobla de Benifassà	Sí
Cresta del Turmell	10,555	Vallibona	No
Molí de la Torre	3,66	Vallibona	No
Molí de l'Abat	0,812	Pobla de Benifassà	No
Portell de l'Infern	20,0	Pobla de Benifassà	Sí
Racó dels Presseguers	1,734	Pobla de Benifassà	Sí
Tossal d'en Cervera	15	Pobla de Benifassà	Sí

Taula: Llistat de microreserves dins del PORN

Font: elaboració pròpia

Reserves de fauna

El Decret 32/2004, de 27 de febrer, del Consell de la Generalitat, pel qual es crea i regula el Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenaçades i s'estableixen categories i normes per a la seua protecció; l'article 12 crea la figura de Reserva de Fauna. La finalitat de la dita figura és la de dotar d'un règim de protecció específic a aquells espais de relativa poca extensió que continguen poblacions excepcionals d'espècies de fauna silvestre, alberguen temporalment a algunes d'aquestes en fases vitals crítiques per a la seua supervivència o siguen objecte de treballs continus d'investigació. D'acord amb açò, per l'Ordre de 22 de febrer de 2005, de la Conselleria de Territori i Habitatge, es declara la Reserva de fauna del Mas del Peraire per a la protecció de la palometa isabelina (*Graellsia isabellae*) i de les rapinyaires en general. Així mateix, per l'Orde de 23 de novembre de 2006 de la Conselleria de Territori i Habitatge es declara la Reserva de Fauna del Barranc del Salt del Robert, en la Pobla de Benifassà. La reserva consta de 38 hectàrees i es declara amb l'objecte de protegir la població de carranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*).

L'Ordre 1/2021, de 29 de gener, de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica, la Reserva de Fauna Silvestre Monestir de Santa Maria de Benifassà, al terme municipal de la Pobla de Benifassà. Aquesta zona, de 415 hectàrees, protegeix de manera prioritària les espècies de trençalòs (*Gypaetus barbatus*), falcó pelegrí (*Falco peregrinus*), porc senglar (*Sus scrofa*), la cabra salvatge (*Capra pyrenaica*), el cabirol (*Capreolus capreolus*), el voltor comú (*Gyps fulvus*), l'aufrany (*Neophron percnopterus*) i l'àguila calçada (*Hieraetus pennatus*).

Reserva Natural Fluvial del riu Sénia

Per resolució de 2 de desembre de 2015, de la Direcció General de l'Aigua, per la qual es publica l'Acord del Consell de ministres de 20 de novembre de 2015, es declaren determinades reserves naturals fluvials, entre elles la del riu Sénia.

Té una longitud de 2,7 km, i mereix una especial protecció pel fet que constitueix un exemple representatiu dels rius mineralitzats de baixa muntanya mediterrània pertanyents a la demarcació hidrogràfica del Xúquer. El llit de domini públic hidràulic a penes experimenta pressions antròpiques, presentant per tant nul·la o escassa alteració dels seus processos naturals. El règim hidrològic és pluvial mediterrani, estacional, amb trams permanents, i sense alteració, condicionat per la irregularitat de les precipitacions i la torrencialitat del règim de cabals. El curs del riu, confinat i sinuós, discorre per un congost rocós de gran valor paisatgístic i faunístic, que es caracteritza per travessar una zona càrstica i presenta un llit constituït per cantells i grans blocs de pedra. Açò dota al riu d'una gran diversitat en la seua estructura longitudinal, amb bots, tolls, ràpids, revolts, grades, taules i rampes, la qual cosa configura una variada i singular morfologia. Les riberes estan ocupades majoritàriament per vegetació zonal, amb escasses formacions ripàries, entre les que es compten comunitats del gènere *Salix sp.* amb fleixos dispersos. El sistema fluvial constitueix un hàbitat potencial de múltiples espècies que poden ser essencials per al procés de diagnòstic de l'estat de les masses d'aigua, i constitueix un hàbitat important per al manteniment de les poblacions de peixos autòctons de corrents ràpids propis de la zona, permetent la seua reproducció i creixement. Tant la continuïtat longitudinal com la transversal estan inalterades.

Estació Biològica del Mas del Peraire

Mitjançant la Resolució de 14 d'agost de 1998, de la Direcció General per al Desenvolupament Sostenible, es declara refugi de caça els terrenys inclosos en la finca del Mas del Peraire, propietat de la Fundació Enrique Montoliu, al terme municipal de La Pobla de Benifassà, amb una extensió de 212 hectàrees. En aquest refugi de caça, i a fi d'assegurar la conservació de les espècies de fauna, està prohibit l'exercici de la caça. No obstant això, quan hi haja raons d'orde biològic, tècnic o científic que aconsellen la captura o reducció de determinats exemplars, es podrà concedir l'oportuna autorització i fixar les condicions aplicables en cada cas.

1.7 Personal

Durant el 2022 l'equip del Parc Natural va constar de:

- **Un director-conservador.**
- Equip de promoció i divulgació, compost per **dues educadores ambientals i un reforç d'una persona** durant els mesos de major afluència
- Equip de conservació i manteniment, compost per **dos brigades** amb un total de **2 capatassos i 6 peons.**

1.8 Composició de la Junta Rectora

El Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del Parc Natural de la Tinença de Benifassà, crea la Junta Rectora del Parc Natural de la Tinença de Benifassà, adscrita a la conselleria competent en matèria de medi ambient, com a òrgan col·legiat consultiu, col·laborador en la gestió de l'espai protegit. També s'estableix que la Junta Rectora té el caràcter d'òrgan assessor, consultiu, representatiu i de participació, canalitzant, així mateix, les iniciatives gestores de les administracions, els propietaris i els col·lectius públics i privats directament relacionats amb els objectius del Parc en els àmbits administratiu, econòmic, social i cultural.

La Junta Rectora del Parc Natural de la Tinença de Benifassà es compon dels membres següents:

- El/la conseller/a competent en matèria de medi ambient, que ostentarà la Presidència Nada de la Junta Rectora.
- La Presidència, el càrrec de la qual serà nomenat pel Consell de la Generalitat, a proposta del conseller competent en matèria de medi ambient, i que presidirà les sessions de la Junta Rectora quan no assistisca a les mateixes la Presidència Nada.
- La persona encarregada de la Direcció-Conservació del Parc Natural, que actuarà com a encarregada de la Secretaria.
- Una persona representant de la Secretaria Autònoma de Medi Ambient, de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica.
- Una persona representant de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport.
- Una persona representant de la Secretaria Autònoma d'Agricultura i Desenvolupament Rural, de la Conselleria Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica.
- Una persona representant de la Conselleria de Política Territorial, Obres Públiques i Mobilitat.

- Una persona representant de la Direcció General de l'Agència de Seguretat i Resposta a les Emergències, de la Conselleria de Justícia, Interior i Administració Pública.
- Una persona representant de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball.
- Una persona representant de la Secretaria Autonòmica de Turisme, de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball.
- Una persona representant de la Diputació Provincial de Castelló.
- Una persona representant de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer.
- Una persona representant per cada un dels ajuntaments de Castell de Cabres, la Pobla de Benifassà, Rossell i Vallibona.
- Una persona representant de l'Entitat Local Menor d'El Ballestar.
- Una persona representant del grup d'acció local Associació per al desenvolupament Integral dels Ports-Maestrat (PORTMADER), designat per aquesta entitat.
- Un/a representant de la Federació d'Associacions de Veïns de la Comunitat Valenciana, designat per aquesta entitat.
- Una persona representant de la Federació d'Esports de Muntanya i Escalada de la Comunitat Valenciana, triat per la dita entitat.
- Una persona representant de les associacions excursionistes amb domicili social en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana que exerceixen activitats en la zona, amb caràcter rotatori biennal, triat per les dites entitats de Castelló de comú acord entre elles.
- Una persona representant de la Universitat Jaume I de Castelló, designat per la dita entitat acadèmica.
- Dues persones representants de les associacions conservacionistes que exerceixen activitats en la zona, amb caràcter rotatori biennal, triat per les dites entitats de comú acord entre elles.
- Un/a representant, amb caràcter rotatori biennal, de les societats de caçadors dels municipis del Parc Natural, triat per les dites societats de comú acord entre elles.
- Una persona representant de la Reserva Nacional de Caça dels Ports de Beseit.
- Una persona representant, amb caràcter rotatori biennal, de les societats de pescadors o entitats esportives que gaudeixen de l'aprofitament dels tancats de pesca en la zona, triat per les dites entitats de comú acord entre elles.

- Dues persones representants dels propietaris privats de terrenys en el Parc Natural, amb caràcter rotatori biennal, triats per aquests de comú acord entre ells.
- Un/a representant de la Fundació Enrique Montoliu.
- Dues persones representants de les organitzacions sindicals més representatives en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana, triats per les dites organitzacions.

L'última vegada que es va reunir la Junta Rectora fou divendres 21 de juliol de 2022, en les "Antigues Escoles" de Castell de Cabres.

2.OBJECTIUS

Durant l'exercici de 2022 han sigut objectius de gestió del Parc els següents:

- Suport als municipis en les seues iniciatives de conservació del medi ambient.
- Protegir i conservar el patrimoni cultural associat als valors paisatgístics i/o ambientals característics d'aquest espai natural a través d'actuacions de:
 - Manteniment de la xarxa de sendes tradicionals.
 - Millora de les infraestructures tradicionals de l'aigua.
 - Manteniment i recuperació de murs de pedra seca.
- Adquisició i millora del coneixement a través de l'inventari dels recursos naturals i culturals per a la seua inclusió en la base de dades del Parc Natural.
- Fomentar i organitzar activitats d'ús públic emmarcades en la línia d'interpretació del territori i valoració d'aquest.
- Dinamitzar la comunicació i la divulgació del Parc Natural i dels seus valors a través de campanyes específiques, jornades, fires, cursos de formació, publicacions (l'Agrest i la Gasetta del Crebalòs), etc.
- Difusió del projecte de senyalització del Parc mitjançant de la realització de rutes interpretatives de les rutes oficials del Parc.
- Fomentar la participació en el programa d'Educació Ambiental del Parc Natural, *Escoles al camp*.
- Dinamitzar les col·laboracions amb la població per a fomentar un desenvolupament local i/o en activitats directament relacionades amb la conservació d'espècies o hàbitats.
- Impulsar les actuacions emmarcades en el programa d'equipaments i correcció d'impactes derivats de l'ús públic.
- Execució de treballs relacionats amb la prevenció d'incendis forestals.
- Realització de treballs de gestió biològica d'eliminació d'espècies al·lòctones, restauració de punts d'aigua, etc.
- Col·laboració amb altres serveis de la Conselleria: seguiment de la població de cranc autòcton, reintroducció del trencalòs, col·locació de trapes de plagues, treballs al viver de Forn del Vidre, etc.

3. PLA DE PREVENCIÓ I VIGILÀNCIA D'INCENDIS FORESTALS

El Parc Natural de la Tinença de Benifassà compta amb un Pla de Prevenció d'Incendis Forestals revisat i aprovat per Resolució de 20 de abril de 2022, de la consellera d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica.

Per altra banda dir que la Generalitat disposa d'un Pla de Vigilància d'Incendis que regula i coordina els mitjans destinats a la vigilància i detecció dels incendis forestals a la Comunitat Valenciana. Aquest pla està vigent els 365 dies de l'any i és revisat anualment; depèn de la Direcció General de Prevenció d'Incendis, de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica.

3.1 Pla de prevenció d'incendis

El document íntegre del Pla de Prevenció d'Incendis Forestals pot examinar-se en format digital en la pàgina web de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica:

<http://www.agroambient.gva.es/web/prevencion-de-incendios/planes-de-prevencion-de-incendios-forestales-de-la-red-de-espacios-naturales-prottegidos/>

3.2 Mitjans de vigilància

Els mitjans que intervenen en la vigilància i detecció dels incendis forestals la zona de l'àmbit del PORN de la Tinença de Benifassà són nombrosos i la gestió d'aquests es realitza en distints àmbits, tant territorials com competencials.

a.- Mitjans de vigilància mòbil.

1. Unitats de prevenció d'incendis forestals. Són unitats de prevenció d'incendis forestals dependents de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica. Hi ha diferents tipologies d'unitats en funció del mitjà empleat per a la vigilància i la composició de vigilants per unitat.

- **Unitat de prevenció ordinària.** Estan formades per un operari i dotades d'un vehicle tot terreny, així com de tot el material necessari per a la vigilància i les comunicacions. Les seues principals funcions són la informació d'usos del foc a usuaris, la vigilància directa del territori,

la dissuasió d'actuacions perilloses, i puntualment d'extinció de conats. Les unitats de prevenció ordinàries que actuen en l'àmbit del Parc Natural de la Tinença de Benifassà són C101, C102, C105, C120, C121.

- **Unitat motoritzada.** Són unitats formades per tres operaris. La unitat motoritzada que actua en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà és la UPM.C701.
- **Unitat de prevenció polivalent.** Són unitats formades per un operari i tres o quatre voluntaris. Estan dotades amb un vehicle tot terreny així com de tot el material necessari per a les comunicacions i la vigilància. Les seues principals funcions són la informació als usuaris, la vigilància directa del territori i la dissuasió d'actuacions perilloses. Es distribueixen en dos equips; un en el vehicle i un altre a peu.

La unitat de prevenció polivalent C601, amb eixida des de Vinaròs, actua en l'àmbit del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

2. Brigades Rurals d'Emergència. Al Parc Natural de la Tinença de Benifassà actuen durant tot l'any la BRE de Morella i la de Ballestar. A més, com a reforç, de juliol a setembre es compta també amb la BRE de Xert.

3. Guàrdia civil. En qualsevol nivell d'alerta està previst que es cobreixi la ruta C1.01.1-2 i la C1.02.1-2.

4. Agents mediambientals. Els agents mediambientals treballen en tres torns al llarg del dia: matí, vesprada i nit.

b.- Mitjans de vigilància fixos.

1. Observatoris forestals. Els mitjans de vigilància fixos que depenen de la Direcció General de Prevenció d'Incendis, de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica se situen en zones de màxima visibilitat. Les seues principals tasques són les de detecció d'incendis i servir d'enllaç en la xarxa de comunicacions. Són punts vitals entorn dels quals es desenvolupen les labors de prevenció en cada zona. Els observatoris forestals que tenen visibilitat sobre el Parc Natural són:

- FC102 Fredes (La Pobla de Benifassà)
- FC104 Canals (Castell de Cabres)
- FC105 Vallivana (Vallibona)
- FC106 El Turmell (Xert)

3.3 Incendis forestals

En 2022 s'han produït els següents incendis:

Data	Municipi	Sup. (ha)	Causa	Paratge	P.O.R.N
14/06/22	Rossell	0,001	Llamp	Les Sorts (Prop Barranc Font de Baix a Bel)	Zona d'influència
14/06/22	Rossell	0,5262	Llamp	Barranc n' Arques	Entre Zona d'influència i Zona de protecció
15/06/22	Vallibona	0,015	Llamp	Pic de la Serreta	Zona d'influència
15/06/22	Vallibona	2,2	Llamp	Camí Rossell Vallibona / Mas del Coll	Zona d'influència
29/07/22	Rossell	0,012	Llamp	La Tossa lo Paulino	Zona d'influència
4/08/22	La Pobla de Benifassà	0,026	Intencionat	La Foieta de Baix	Zona de protecció
3/09/22	Rossell	0,0002	Llamp	Penya de l'Àguila	Zona d'influència
12/11/22	Vallibona	0,0002	Llamp	Vallibona	

Taula: incendis en el Parc en 2022

Font: Servei de Prevenció d'Incendis Forestals

Durant el 2022 en els municipis que conformen el parc natural, va succeir 8 incendis, dels quals 4 foren dins dels límits del PORN del parc natural afectant a 0.5522 ha.

4. PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA CONSERVACIÓ

4.1. Conservació de Fauna

a.- Projecte de reintroducció del trencalòs (*Gypaetus barbatus*) a la Tinença

El dia 17 de maig van arribar a Bel dos nous polls, un mascle i una femella, procedents del centre de cria en captivitat de Guadalentín (Jaen) i del Richard Faus Zentrum d'Àustria. Van assistir, entre altres, el director general de Medi Natural i d'Avaluació Ambiental, els alcaldes dels pobles de la Tinença de Benifassà, els veïns i veïnes, mitjans de comunicació, el personal tècnic relacionat amb el projecte de reintroducció i persones interessades en el projecte. Els noms dels polls que han escollit, un any més, van ser triats per l'alumnat dels centres educatius de Rossell i La Pobla de Benifassà (CRA La Bardissa), Ereta per a la femella i Esperit per al mascle.

Foto: Dalila assolellant-se

Font: Arxiu PN

Són equipats per experts de la *Vulture Conservation Foundation* amb els transmissors GPS i VHS que facilitaran el seu seguiment una vegada comencen els seus primers vols. A més, compten amb anelles metàl·liques amb colors i codis distintius i decoloracions en les plomes de vol que permeten reconèixer-los a l'instant quan es troben volant.

Amb aquests dos ja són 11 els polls alliberats en el Parc Natural. A causa de la mort de Cocó en 2020 i Durall en 2021 comptem amb nou animals vius que van començar a volar a la Tinença i estan viatjant per gran part de península. A la Tinença s'estan complint les expectatives i tot va pel camí adequat. La metodologia d'alliberament usat en aquest projecte ha demostrat ser molt adequada per a que els joves que s'incorporen a la població salvatge estiguen ben equipats per a enfrontar-se a la majoria dels contratemps que es puguin trobar durant la seua fase exploratòria.

Un any més, s'ha contat amb el programa de voluntariat, del 13 de juny al 7 d'agost, molt satisfactori i de gran utilitat per al desenvolupament del projecte. Durant aquest temps van tenir l'oportunitat de presenciar els primers vols dels polls

Gràcies al control periòdic realitzat des del Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre i mitjançant un sistema de seguiment, sabem quins són els desplaçaments dels individus alliberats des de l'inici del projecte. **Amic, Bassi, Boira, Celest, Dena, Dalila, Esperit i Ereta** s'han pogut observar aquest any en els diferents menjadors ubicats al Parc.

En 2022 es va realitzar una visita a diversos punts del parc natural per a seleccionar possibles ubicacions per a la instal·lació de nius artificials, que pogueren servir com a potencials atractius per a individus de l'espècie, igual que fomentar l'instint de cria en individus ja fixats. Després de les visites realitzades es van seleccionar 3 zones potencials per a la instal·lació de cara al 2023

b.- Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre.

L'equip del Parc Natural de la Tinença de Benifassà manté un intercanvi d'informació amb el Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica, amb l'objectiu d'aconseguir una gestió de l'ús públic compatible amb la conservació de la fauna, principalment de les aus rapinyaires. Des de l'esmentat centre de recuperació s'han realitzat diferents activitats de cens de poblacions d'espècies de fauna d'interès, tals com:

- Cens de la població nidificant de **voltor comú** (*Gyps fulvus*): **145** parelles - **54** polls
- Cens de la població nidificant d'**aufrany** (*Neophron percnopterus*): **1** parella - **1** poll

c.- Equip de Seguiment de Fauna Amenaçada de la Comunitat Valenciana.

1. Pla d'Acció per a la Conservació del cranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*)

El Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre (CRF) disposa d'una bassa que es va aprofitar per a intentar mantindre un estoc d'exemplars, tal com disposa el pla de gestió de la reserva de fauna del Barranc del Salt (La Pobla de Benifassà). Es va compartimentar la bassa per a separar a les femelles amb ous dels mascles fins a l'eclosió i evitar la depredació, solucionant la migració d'exemplars d'un costat a un altre de la bassa amb la instal·lació d'una sanefa metàl·lica.

A més, s'ha tornat a repetir, l'experiència de cria en semi intensiu, amb la separació de dues femelles amb ous a un tanc de plàstic emplaçat en el CRF, apartant-les de nou a la bassa després de detectar l'eclosió dels ous, de manera similar a l'experiència duta a terme en el Col·legi Sant Roc d'Alcoi en 2019 i a la realitzada en el propi CRF en 2021, quan es van aconseguir obtenir 30 exemplars juvenils (mitjana de 15 per femella), sent la mitjana de producció en centres de cria d'altres autonomies entorn dels 2,5 juvenils / femella, per la qual cosa es postula com un bon mètode per a augmentar la producció en el cas de ser necessari. Enguany una de les femelles va morir quan encara portava els ous, per la qual cosa la producció en tanc s'ha vist molt minvada, amb 10 alevins d'una sola femella.

Van capturar diversos exemplars de la part baixa de Molí Joaquim per a ampliar l'estoc de reproductors del centre, afegint 26 femelles i 8 mascles que, d'una altra forma, probablement havien mort per l'assecamment del gorg, ja minvada de cabal i amb l'aigua excessivament calenta.

Tal com es va acordar en la reunió del 15 de desembre de 2010, de coordinació del Pla d'Acció per a la conservació del cranc de riu, el seguiment de les poblacions s'ha realitzat en la seua major part per col·laboradors (Agents Mediambientals, Parcs Naturals, Brigades Natura 2000 i personal de Centres de Recuperació de Fauna) amb alguns casos a càrrec del personal del CCEDCV (Centre de Conservació d'Espècies d'Aigua Dolça de la Comunitat Valenciana), especialment en enclavaments difícils on va haver-hi anteriorment negatius, o on no hi ha responsables del seguiment.

En molts casos el personal no compta amb material per a realitzar mostrejos, la qual cosa fa que puguen aparéixer "falsos negatius". No obstant això, no es dona per desapareguda una població fins que no se succeïsquen almenys dos anys consecutius amb prospeccions negatives i després d'una revisió a fons per part del personal de CCEDCV.

Les poblacions establides enguany en aquest àmbit són les següents, observant-se dues localitzacions on no s'ha trobat presència de l'espècie (en verd), on estarà pendent una revisió profunda per al 2023:

Lloc	Última revisió	Personal	Presència	Ocupació
CRF Forn Vidre (Bassa)	2022	CRF Forn Vidre / CCEDCV	Sí	BASSA
Cèrvol (Molí la Torre)	2022	A.M.	No	1.003
Molí Joaquim	2022	CRF Forn Vidre / CCEDCV	Sí	354
Salt	2022	PN Tinença de Benifassà	Sí	870
Castell de Cabres	2022	A.M.	Sí	130
Cèrvol - Vallibona	2022	A.M.	No	50
Vilalta	2022	CRF Forn Vidre	Sí	890
Font d'Argent	2022	CRF Forn Vidre	Sí	50

Taula: poblacions de cranc establides 2022. Personal: A.M. = agents mediambientals; CRF = Centre de Recuperació de Fauna; CCEDCV = Centre de Conservació d'Espècies d'Aigua Dolça de la Comunitat Valenciana; PN = Parcs Naturals; BB CS 2 = Brigada Biodiversitat Castelló 2.

Font: Informe d'actuacions de conservació del cranc de riu 2022. Direcció General de Medi Natural i Avaluació Ambiental

d. Equip del parc natural.

Durant el 2022 s'ha continuat amb la col·laboració en el **Projecte de reintroducció del trençalòs** al Parc Natural durant l'acte de presentació i solta de dues cries el 17 de maig. També s'ha col·laborat, com tots els anys, en el **projecte de conservació del cranc autòcton** mitjançant el cens de la població del Salt.

A més, la regulació del **canyet del Mas de Boix** ha continuat gestionant-se des del Parc. D'una banda, Equip d'Educació Ambiental s'han encarregat de l'acompanyament i guia per a aquelles persones que desitjaven visitar-lo, tal com es va iniciar al 2019 i gràcies a les gestions de col·laboració amb l'empresa que presta el servei de subministre d'aliment. D'aquesta manera es van pal·liar alguns dels problemes que presentava tant el subministrament de l'aliment com la interacció dels visitants amb les aus.

Per altra banda, les brigades de Manteniment i Conservació del Parc s'han encarregat d'assegurar el bon estat de la senda i tanques d'accés fins a arribar a l'observatori, canviar les senyals informatives en mal estat, així com col·laborant en el manteniment dels menjadors de voltors i trençalòs.

Fotos: Seguiment del cranc de riu i manteniment de la zona d'alimentació d'aus necròfages.

Font: Arxiu PN.

4.2 Conservació d'Hàbitats

a.- Servei d'Ordenació i Gestió Forestal en col·laboració amb el personal tècnic dels Serveis Territorials de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica Rural a Castelló, amb el suport de l'Assistència Tècnica de Sanitat Forestal de VAERSA

1. Informe resum de la situació fitosanitària

Realitzats en l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà durant 2022 per part de la secció forestal de la C.A.D.R.E.C.T.E. en la província de Castelló. S'exposen a continuació els resultats per a les quatre categories en les 6231,27 ha objecte del present informe, repartides en 20 masses prospectades dins del Parc Natural de la Tinença de Benifassà i les 19 masses que, no estant incloses dins del Parc Natural, es troben en l'àmbit d'aplicació del P.O.R.N.

Processionària del Pi

Durant la campanya de 2022 es manté la situació favorable dels últims anys, no avaluant-se durant la prospecció cap massa en grau superior a 1, mentre que en l'anterior temporada si es van detectar casos puntuals de graus 2 i 3. La majoria de les masses en tot l'àmbit d'aplicació del PORN s'avaluen en el grau mínim d'afecció (75% en grau 0).

La massa "Bovalar" (CS072M2) de 11,52 ha. no presenta pi entre les seues espècies principals, per la qual cosa no s'avaluarà en este apartat.

El resum general de l'avaluació del grau d'infestació per processionària (G.I.) dins del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2022, tant per a la superfície prospectada dins dels límits del parc natural, com per a la inclosa dins de l'àmbit d'aplicació del PORN és el següent:

G.I.	DESCRIPCIÓ DEL DANY	SUPERFÍCIE	
		ha	%
0	Cap o alguna de les bosses molt disseminades	2801,64	68,66
1	Alguns nius en les vores de la massa i peus aïllats	1278,75	31,34
2	Bastants nius o bosses en la vora i algunes en el centre de la massa	44,27	1,08
3	Defoliacions parcials en les vores de la massa i peus aïllats, amb presència de bastants nius/bosses en el centre de la massa	0,00	0,00
4	Defoliacions molt fortes en les vores i peus aïllats i parcials en el centre de la massa	0,00	0,00
5	Defoliacions molt fortes en tota la massa	0,00	0,00
TOTAL		4080,39	100,00

Taula: Grau d'infestació per processionària dins del P.N. de la Tinença de Benifassà, 2022. Font: Secció forestal de la C.A.D.R.E.C.T.E. a la província de Castelló.

G.I.	DESCRIPCIÓ DEL DANY	SUPERFÍCIE	
		ha	%
0	Cap o alguna de les bosses molt disseminades	4657,21	74,88
1	Alguns nius en les vores de la massa i peus aïllats	1562,54	25,12
2	Bastants nius o bosses en la vora i algunes en el centre de la massa	0,00	0,00
3	Defoliacions parcials en les vores de la massa i peus aïllats, amb presència de bastants nius/bosses en el centre de la massa	0,00	0,00
4	Defoliacions molt fortes en les vores i peus aïllats i parcials en el centre de la massa	0,00	0,00
5	Defoliacions molt fortes en tota la massa	0,00	0,00
TOTAL		6219,75*	100,00

Taula: Grau d'infestació per processionària dins de l'àrea afectada pel **PORN** del P.N. de la Tinença de Benifassà, 2022. **Font:** Secció forestal de la C.A.D.R.E.C.T.E. a la província de Castelló.

*La discrepància de 11,52 ha. de superfície, respecte al total de 6231,27 ha. prospectades, correspon a CS072M2, massa sense pineda que no és avaluada per a processionària.

Perforadors del pi

L'equip d'Agents Mediambientals van realitzar este tipus de diagnòstic en 25 masses corresponents a 15 muntanyes dins de l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà, situació similar a la de les últimes temporades (18 masses de 12 muntanyes en 2021, i 21 masses de 15 muntanyes en 2020). Les cites més nombroses es van donar per *Tomicus sp* (18) principalment sobre *P. halepensis*, seguides de *Tomicus destruens* (6) i *Ips sp.* (1) que va ocasionar un episodi amb seguiment en la massa "Sant Domingo" (CS003M1) en el terme municipal de Vallibona. El nombre de peus afectats continua en descens, comptabilitzant-se únicament 17 peus en esta temporada.

Altres insectes

Dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà, durant la Campanya de Prospecció Fitosanitària de 2022 es va citar exclusivament el diagnòstic *Coroebus florentinus*, la larva d'hàbits del qual xilòfags causa mortaldat de branques del gènere *Quercus*. S'ha citat l'afecció sobre *Quercus ilex* en 23 masses pertanyents als termes municipals de Vallibona, La Pobla de Benifassà i Rossell. Es va avaluar un grau de "Presència Alta" en la massa "Les Ferreres", i en grau de "Presència Mitjana" en les quatre masses: "Les Ferreres", "Sant Domingo", "Masia Ferreres" i "Font del Teix", totes elles en el terme municipal de Vallibona

Dins del Parc Natural, es localitza un punt de la Xarxa Provincial de Mostreig de *Lymantria dispar*, concretament a "Sant Domingo" (CS003M1). Les dades recollides pels agents mediambientals en aquest punt de mostreig són processats juntament amb els de la resta de la província i incorporats a l'informe de resultats que elabora l'Assistència Tècnica. En aquesta campanya es continua detectant un augment generalitzat del nombre de captures de les Xarxes Permanents de Mostreig de la província i en el cas de la Xarxa Provincial per a la zona Nord, es manté la tendència a l'alça constatada els dos últims anys, si bé les variacions interanuals més importants es van donar per al període 2020-2021, en aquesta temporada l'increment mitjà de captures per trampa és d'un 20% aproximadament. Es detecta un avançament en el pic de vol de la papallona d'unes tres setmanes, que per a esta temporada s'establix entorn del 24 de juliol.

Malalties i fisiopaties

El nombre de cites per a aquest grup diagnòstic ha disminuït sensiblement aquesta temporada, dins d'aquest grup, el "Vesc" (*Viscum album*) continua situant-se com el diagnòstic majoritari. Esta planta hemiparàsita de diverses espècies de pi, a vegades, arriba a afeblir-los fins a un punt tal que són més susceptibles a pertorbacions abiòtiques lleus, arribant-se a produir la seua mort.

No s'han produït cites de "Danys per neu" o *Sirococcus conigenus*, habituals altres temporades, i es detecta "Granera de bruixes" en grau de presència en la massa "Les Ferreres" en el terme municipal de Vallibona.

2.- Treballs realitzats en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà

Durant 2022, s'han fet treballs de col·locació de **56 trampes** per a la processionària del pi a l'entorn de l'àmbit del PORN del Parc natural. Este tipus de treball consisteix en la captura de papallones mascle en trampes carregats amb la feromona sexual sintètica de la femella (*Pityolure*). Es persegueix reduir el nombre de còpules en una població.

En relació a la problemàtica de **perforadors de pi** dins del Parc Natural de la Tinença de Benifassà, únicament es van fer treballs relacionats amb un avís d'afecció per perforadors sobre una desena de peus de *Pinus sylvestris* en la massa "Sant Domingo", en el terme municipal de Vallibona. Es va actuar col·locant 4 trampes *Theysohn* amb feromona per a Ips i realitzant revisions de captures i presència de nous danys en el centre del focus i voltants. En les diferents revisions no es van apreciar elevats nombres de captures, per la qual cosa era d'esperar que no s'estiguera produint l'afecció de nous pins en les proximitats. A més, es van retirar 13 peus afectats sense haver-se produït més baixes des de la detecció dels primers danys.

3. Conclusions de l'informe

Els resultats de la Campanya de Prospecció 2022 mostren que la situació fitosanitària de l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà quant a la categoria de diagnòstic **Processionària del pi**, continua sent de baixa afecció per a totes les seues masses (tota la superfície prospectada s'ha estimat en graus 0 i 1).

L'avaluació referent a la categoria de **Perforadors del pi** manté la situació favorable d'anteriors campanyes. No s'aconsegueix el grau de "Presència Alta" en cap de les cites, que es mantenen en número similar a les últimes campanyes. Continuen en revisió les masses registrades com a focus d'escoltids durant la pròxima primavera, amb l'objectiu de detectar l'aparició de noves baixes en l'arbratge. Es donarà especial atenció a diferents masses del forest "Sant Domingo" en el terme municipal de Vallibona.

En la categoria **Altres insectes**, totes les cites d'esta campanya corresponen a afecció de *Coroebus florentinus* sobre *Quercus ilex*. Este Coleòpter de la família *Buprestidae*, causa la mort de branques sobre *Quercus ilex*, i afecta a un nombre de masses i en un grau de presència similar a l'anterior campanya.

Quant a **Malalties i fisiopaties**, la presència del Vesc (*Viscum album*) es manté com l'afecció més estesa dins de l'àmbit d'aplicació del PORN. Durant la pròxima prospecció les i els Agents Mediambientals realitzaran una avaluació específica d'esta afecció. Esta situació és comuna a diferents zones del nord i interior de la província de Castelló, on produeix danys en disminuir la massa foliar de l'hoste i en cas de fort atac arriba a ocasionar la mort de l'individu hoste.

En la presa de decisions per a l'assignació de recursos en matèria de sanitat forestal ha participat el personal tècnic dels Servicis Territorials de Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica a Castelló. Per a això, ha comptat amb la informació recopilada per les i els Agents Mediambientals durant la campanya de Prospecció Fitosanitària que es realitza a la primavera i amb el suport de l'Assistència Tècnica de Sanitat Forestal de VAERSA.

b.- Brigades de Conservació de la Biodiversitat

Els treballs de conservació de flora i fauna es realitzen, actualment, per tres equips de quatre persones:

Tres brigades formades per quatre persones (un capatàs i tres peons especialitzats) i dues assistències tècniques de conservació de flora adscrites als Servicis Territorials d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica i contractades per Vaersa.

MICRORRESERVA	SUPF. (ha)	TERME MUNICIPAL
Carrascal del Mas del Peraire	7,5	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Cresta del Turmell	10,55*	Xert. Porn Tinença
Font de l'Ombria	0,35	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Mas del Peraire	3,78	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Molí de l'Abad	0,81	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Molí de la Torre	1,83	Vallibona. PORN Tinença
Portell de l'Infern	20,00	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Pouet de Fèlix	1,19	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Punta de Solà d'en Brull	2,12	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Racó dels Presseguers	1,73	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Salt de Robert	0,85	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Tossal de Cervera	15	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Tossal de Mitjavila	3,57	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença

Taula: Llistat de microrreserves de flora declarades en el P.N. Tinença de Benifassà.

*Dins del PORN 2,54 ha. Informació del visor de la GVA.

RESERVA DE FAUNA	SUPF. (ha)	TERME MUNICIPAL
Monestir de Santa Maria de Benifassà	415	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Mas del Peraire	241	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença
Barranc del Salt	38	La Pobla de Benifassà. P.N. Tinença

Taula: Llistat de reserva de fauna declarades en el P.N. Tinença de Benifassà.

Les activitats realitzades durant el 2022, en el P.N Tinença de Benifassà i el seu entorn poden resumir-se en:

1. Manteniment de microreserves

Durant el 2022, les Brigades de Biodiversitat han realitzat treballs de manteniment del tancat de la microreserva del Portell de l'infern. Canviant 14 metres de corda en mal estat i reposant 14 estaqués.

2. Senyalització de microreserves

En compliment de l'Ordre de 7 de desembre de 1995, de la Conselleria d'Agricultura i Medi Ambient, per la qual es regula la senyalització de microreserves de flora, durant el temps d'execució de la proposta s'ha procedit a la revisió, substitució o reposició i finançament de piquetes i cartells en mal estat, amb un total de 8 piquetes i 4 cartells informatius.

3. Plantacions

Durant el 2022 s'ha realitzat una plantació de 25 *Carex digitata* en el Salt de Robert, a l terme municipal de La Pobla de Benifassà.

4. Tala i poda d'arbres

Els treballs de tala i poda en l'àmbit del Parc han sigut:

MUNICIPI	MICRORRESERVA	ESPÈCIES	QUANTITAT
La Pobla de Benifassà	Molí de l'Abad	<i>Pinus halepensis</i>	27
	Portell de l'Infern	<i>Pinus sp</i>	20
	Molí de la Torre	<i>Pinus sp</i>	54
		<i>Quercus sp</i>	20
		<i>Populus sp</i>	2

5. Desbrossaments

En 2022 s'han fet tasques de desbrossament i repassat actuacions anteriors en alguns punts de les microreserves del Parc i el seu entorn amb l'objectiu de disminuir hiperdensitat de l'espècie esbrossada i afavorir el creixement d'altres espècies catalogades. Els desbrossaments s'han realitzat en els següents llocs:

MICRORRESERVA	RESERVA DE FAUNA	ESPÈCIES	M2
Salt de Robert		Matorral	60
	Monestir de Santa Maria de Benifassà	<i>Vegetación ruderal</i>	15
		Matorral	80
		<i>Ulex parviflorus</i>	100
Molí de l'Abad		Herbàcies	1600
Molí de la Torre		<i>Rubus ulmifolius</i>	450

6. Erradicació d'espècies exòtiques invasores

Seguint les directrius del Decret 213/2009, de 20 de novembre, del Consell, pel qual s'aproven mesures per al control d'espècies exòtiques invasores en la Comunitat Valenciana, durant l'any es van escometre labors d'erradicació de *Arundo donax*, en la microrreserva del Molí de la Torre en Vallibona.

7. Resum d'inversions

El volum total de les inversions comptant solament els jornals invertits en treballs a l'àmbit del PORN de la Tinença durant 2022, és de 5.350,53 euros. El càlcul està realitzat multiplicant els dies que la brigada ha estat treballant en la zona pel cost de la brigada per dia, sense incloure el material (cartells, senyals, planta, etc.).

c.- Brigades de Manteniment i Conservació del Parc Natural

Han realitzat els següents treballs relacionats amb la conservació d'hàbitats:

- Condicionament i manteniment de punts d'aigua, fonts, abeuradors i basses.
- Eliminació d'espècies al·lòctones i especialment d'exemplars de xiprer que són reutilitzats per a l'elaboració de baranes, peu de cartells, etc.
- Plantacions.
- Manteniment del projecte LIFE Renaix el bosc.
- Actuacions relacionades amb la conservació d'espècies protegides.

Figures: actuacions prèvies a plantacions i eliminació d'invasores. Font: arxiu PN.

A continuació es detallen algunes de les actuacions en matèria de conservació d'hàbitats de 2022:

TIPUS D'ACTUACIÓ	TREBALL
Condicionament i millora de fonts, punts d'aigua i basses	Font dels Bassiets
	Font del Basiol
	Font Napri
	Fontetes de l'Audena
	Font de la Figuera
	Font de Montsó
	Ullal de la Fou
	Font del Teix
	Font Lluny
	Font Vidala
	Font Grillos

	Font dels Corral
	Povet de la Tossa
Tractaments de la vegetació	Tala i eliminació de xiprers en muntanyes públiques
	Poda i desbrossament de l'entorn del Centre de Recuperació de Fauna, del Viver Forestal i del Forn del Vidre
	Treballs de col·locació de protectors i canvi de les estagues als exemplars de parcel·les amb plantacions
	Desbrossament i condicionament de finques del projecte LIFE Renaix el bosc: millora de parcel·la del Ballestar
	Neteja, pintura i condicionament dels voltants del pou de neu de Bel
	Desbrossament del Pou de neu de la Pobla
Plantacions	Seguiment i reposició de protectors en plantacions del projecte LIFE Renaix el bosc
	Preparació del terreny i plantació per al Dia de l'Arbre en diferents punts i posterior reg dels arbres plantats

Durant la primavera del 2022 es detecta per primera vegada la papallona del boix al barranc de la Tenalla, en la microreserva del Racó del Preseguer, situació que fou traslladada immediatament a la Conselleria per iniciar les accions i procediments oportuns.

4.3 Conservació del Patrimoni Cultural i Etnogràfic

En aquest context s'emmarquen aquells projectes o actuacions destinades a la protecció i conservació del patrimoni etnogràfic de l'àmbit del PORN.

a.- Projecte de Manteniment de la xarxa de sendes

En temps passats, els habitants de la Tinença disposaven d'una xarxa de sendes pròpies, que en la majoria d'ocasions coincideix amb les actuals rutes senderistes, que complien la funció de camins ramaders, de comunicació entre masos i entre pobles de la comarca. En l'àmbit del Pla d'Ordenació de Recursos Naturals de la Tinença de Benifassà es va marcar i homologar, en el seu moment, una extensíssima i molt valuosa xarxa de sendes de xicotet i mitjà recorregut que, desafortunadament, amb el pas dels anys i per falta de manteniment corren el risc de desaparèixer. Des del parc natural pretenem recuperar els camins tradicionals i promoure'ls com un valor afegit a les rutes senderistes.

Foto: Manteniment de la xarxa de sendes.

Font: Arxiu del PN

Els objectius generals d'aquest projecte estan compresos entre els establits pel Pla d'Ordenació de Recursos Naturals.

OBJECTIUS DEL PROJECTE	Donar un servei més ampli al turista-senderista que visita el Parc.
	Recuperar i realçar el significat cultural de les rutes.
	Registrar un llistat de rutes tradicionals i georeferenciar el seu itinerari cartogràficament.

Taula: objectius del projecte de manteniment de la xarxa de sendes

Font: elaboració pròpia

Els tipus de treballs que es realitzen en les sendes són:

- Adequació d'itineraris.
- Tractament i desbrossament de la vegetació.
- Podes de branques que envaeixen l'itinerari.
- Retirada de pedres.
- Anivellament de la senda.
- Correcció de l'erosió hídrica.
- Realització d'escalons.
- Reparació, fabricació i col·locació de senyals i baranes de fusta.

Les sendes i rutes en què han actuat les Brigades de Manteniment i Conservació del parc natural durant 2022 són:

- Rutes oficials del Parc Natural: Ruta Blava - Volta a l'embassament, Gropa – Ruta del Mas de Boix, Roja – Portell de l'infern i Salt de Robert, Verda – Mines de Ferro i ruta Morada – Ruta Maqui
- Senda Ballestar - Monestir – Corba Pegaso
- Senda Mas del Castellar
- PRCV-65.10: Coratxà- Castell de Cabres
- Bel-Pena de Bel- Les Finestres
- Coratxà - Mas de Petxí
- Bovalar- el Boixar
- PR-75.3.1 El Ballestar - la Pobla
- PR-75.5 La Pobla - l'Ereta de Bel- Bel
- La Pobla - Esquetxe - Mas de n'Insa - Ereta de Bel - La Pobla
- GR-7
- Bel-Rossell
- Bel - Moleta del Terme.

- Senda Bel- Mas de Mariné
- Senda Castell de Cabres- el Boixar
- Camí Bel - Mas de les Cardones
- Senda Bel - Mallada del Portell (Cabrer) - Forn del vidre
- Ruta botànica de Vallibona.
- Senda Coves de Bel
- Ruta circular Molí la Torre Vallibona
- Recuperació senda de Coratxà al Mas de la Cova i de Vilalta.

Per altra banda, també s'han realitzat tasques de manteniment de pistes consistents fonamentalment en desbrossaments, podes, retirada d'arbres, retirada de pedres i reparacions menors. Durant 2022, s'ha actuat en les següents pistes de l'àmbit del PORN:

- Pista del Bovalar del Boixar – Font de Montsó
- Pista Vallibona-Castell de Cabres
- Pista Forn del Vidre
- Vallibona- Barranc Gatellera
- Pista al Molí la Torre
- Pista del Monestir a l'antic corral.
- Pista d'accés a la Tenalla
- Pista Mas de la Cova
- Pista a l'Esquetxe
- Pista de l'Ereta de Bel
- Pista Mas de Mariné
- Camí del Turmell

b.- "Projecte de Pedra seca"

Foto: Manteniment del patrimoni de la pedra en sec. **Font:** Arxiu del PN

En tot el territori del parc natural de la Tinença de Benifassà trobem valuosos elements històrics, com és el cas de les construccions en maçoneria i pedra seca. Es tracta d'una tècnica de construcció tradicional realitzada històricament amb un especial interès etnogràfic. Actualment perviuen nombroses estructures d'aquest tipus en un estat de conservació més o menys acceptable, però moltes altres necessiten una restauració.

Amb aquest projecte pretenem continuar el llegat cultural, agrícola, ramader i econòmic de la regió, sense oblidar el paisatge de la Tinença i el valor ecològic afegit d'aquestes estructures com a refugi i corredor biològic de multitud d'espècies. Els objectius d'aquest projecte s'enumeren a continuació:

OBJECTIUS PROJECTE DE 'PEDRA EN SEC'	Recuperar el paisatge i els valors culturals que aporten aquesta tècnica de construcció.
	Aconseguir un registre cartogràfic d'aquestes estructures, discernint aquelles que necessiten restauració.
	Incloure aquests elements com a elements a visitar en les rutes interpretatives.
	Ampliar els recursos turístics i educatius del parc utilitzant algunes estructures excepcionals com a model.

Taula: objectius del projecte de manteniment de la xarxa de sendes

Font: elaboració pròpia

Dins d'aquest projecte, les actuacions realitzades per les Brigades de Manteniment i Conservació durant 2022 han sigut:

- Construcció de mur de pedra en sec a la finca cedida al Ballestar.
- Construcció de murs al Forn del Vidre.
- Reparació de mur al GR-7.
- Reparació de mur a la ruta botànica de Vallibona.
- Reparació de mur a la senda de la Pena de Bel.

Tots els treballs que s'han detallat en aquest apartat han sigut executats per les Brigades de Manteniment i Conservació del parc natural.

4.4. Adquisició i Millora del Coneixement

a. Inventaris

Durant 2022, s'ha continuat realitzant l'inventari dels recursos naturals i culturals del Parc Natural per a constituir el registre dels dits recursos. Els elements que s'inventarien són:

- Patrimoni Històric i Arquitectònic: pous de neu, molins, esglésies, ermites, masies emblemàtiques, forns de calç, béns d'interès cultural, etc.
- Recursos Naturals: microreserves de flora, arbres monumentals, boscos emblemàtics, fonts, rutes, barrancs, reserves de fauna, punts singulars, mines, basses, etc.

Es van continuar amb la col·laboració en el seguiment d'hàbitats per al Projecte del **Centre d'Investigacions sobre la Desertificació (CIDE)** sobre Canvi Climàtic. Xarxa Bioclima: <https://agroambient.gva.es/va/web/cief/xarxa-bioclima-seguiment-de-la-biodiversitat>

- Patrimoni arqueològic: pintures rupestres, coves d'interès espeleològic, coves d'interès arqueològic, etc.
- Tradicions culturals: festes, romeries, etc.
- Equipaments d'Ús Públic: d'acolliment, d'informació i àrees recreatives.

b. Seguiment

- **Pla d'Acció per a la Conservació del cranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*) a la Comunitat Valenciana**

La revisió de la població de cranc de riu del Salt va ser realitzada per l'equip d'Educació Ambiental i les Brigades de Manteniment i Conservació. Els resultats estan reflectits en el Pla d'Acció per a la Conservació del cranc de riu autòcton exposat anteriorment en l'apartat 4.1.c.1.

5. PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA INTEGRACIÓ SOCIOECONÒMICA

5.1. Programa de Comunicació i Divulgació

a.- Campanyes específiques

El patrimoni ambiental i cultural del territori de la Comunitat Valenciana és, sens dubte, excepcional. L'objectiu principal de la declaració dels Parcs Naturals és la conservació d'aquest territori, preservant el seu privilegiat patrimoni natural i cultural, promocionant la seua valoració i facilitant l'ús i gaudi de manera ordenada i sostenible.

A més, els Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana presenten un gran potencial per a l'enfortiment, la renovació i la diversificació territorial de l'oferta cultural, d'oci i turisme de la nostra Comunitat, potencial que ha de ser aprofitat al màxim per a la dinamització socioeconòmica de les poblacions localitzades en l'àrea de cada Parc.

Aquest any, 2022, s'ha realitzat una vegada més la campanya del Dia de l'arbre, en aquesta ocasió vam aprofitar i potenciar el 'Projecte de recuperació de la varietat local de la cirera del coll de sastre', vam fer un seguiment de l'estat de les plantacions dels voluntaris del projecte i vam continuar en la repartició de la varietat silvestre de cirera borda, *Prunus mahaleb*, utilitzat com a peu tradicional per a empelts de la varietat local. També vam celebrar el Dia Europeu dels Parcs, seguint amb la dinàmica d'anys anteriors. Es va visitar el Portell de l'Infern en una ruta guiada mentre es netejava la zona de residus, en col·laboració amb Bionord.

Data	Campanya	Activitat	Nombre de participants
12/03/2022	Dia de l'arbre	Seguiment i repartiment de <i>Prunus mahaleb</i> 'projecte recuperació del cirerer coll de sastre'	101
21/05/2022	Dia Europeu dels Parcs Naturals	Ruta interpretativa al Portell de l'Infern	10
Total activitats per Campanyes			1
Total participants			111

Fotos: Activitat dins de les campanyes específiques dels Parcs Naturals

Font: Arxiu PN

b.- Fires i altres esdeveniments

El 22 de maig es va poder reprendre la Fira de Sant Josep de Rossell i el parc natural va assistir de nou, com era tradició. L'any anterior no es va poder realitzar degut a les restriccions provocades per la COVID-19.

L'equip d'Educació Ambiental del parc natural va realitzar un taller per a tota la família anomenat '*Et quedaràs penjat de la Tinença*', consistent en la fabricació i decoració de penjolls de fusta. També es va atendre i informar als interessats sobre l'espai protegit.

c.- Pàgina web del Parc Natural

En el web del parc (www.parquesnaturales.gva.es/va/web/pn-tinenca-de-benifassa) hi ha informació general de l'espai protegit, de les rutes senderistes oficials, activitats que es realitzen al llarg de l'any, butlletins publicats, etc. Al llarg de 2022 s'han comptabilitzat 17.709 **sessions** d'un total de **12.560 usuaris**, amb un total de visites a pàgines de la web del Parc Natural de la Tinença de **69.661**, amb pics de visites per als dies propers a la setmana santa i durant la tardor. Respecte l'origen d'aquestes visites, un 92,97% procedeixen d'Espanya, seguit de França amb quasi un 1,7% de les visites.

Foto: Aspecte general de la pàgina web del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

Font: Arxiu PN

d.- Xarxes socials de Parcs Naturals de la CV

Les xarxes oficials utilitzades per a donar difusió a les activitats i altra informació d'interès dels espais naturals protegits de la Comunitat Valenciana són el Twitter (<https://twitter.com/gvaparcs>), i l'Instagram (<https://www.instagram.com/gvaparcsnaturals/?hl=es>). El Parc Natural de la Tinença de Benifassà utilitza en les seues publicacions el *hashtag* #PNTinença.

e.- Aparicions en mitjans de comunicació

Els mitjans de comunicació constitueixen una eina d'informació i difusió molt eficaç per als espais naturals i, en aquest sentit, el Parc Natural de la Tinença de Benifassà els utilitza com un canal de difusió de les seues activitats, dels valors mediambientals i culturals o dels treballs realitzats al llarg de l'any.

Durant el 2022, el parc natural de la Tinença de Benifassà ha sigut anomenat a diversos mitjans de comunicació. Nombroses les notícies i reportatges protagonitzades pel parc natural:

- ***Premsa escrita impresa i digital:*** aparicions en diversos mitjans de comunicació d'àmbit nacional, autonòmic, provincial i local, com Periódico Mediterráneo, revista Quercus, las Provincias, Valencia Plaza, Vinaròs News, la Razón, El Mundo, cadena SER i À Punt. Algunes d'aquestes notícies es deuen al Projecte de reintroducció del crebalòs, informació turística

i de l'espai natural, activitats realitzades pel Parc Natural i notícies específiques dels municipis.

RUTES PER GAUDIR DE LA NATURALESA

Dia Europeu dels Parcs Naturals, una data vital

El espai de la província organitzen activitats d'oci i conscienciació

Aromes, bells paisatges i colors, acompanyaran als participants.

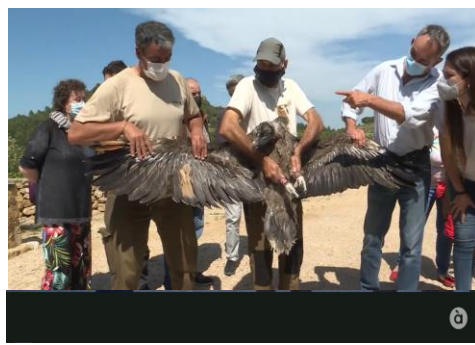
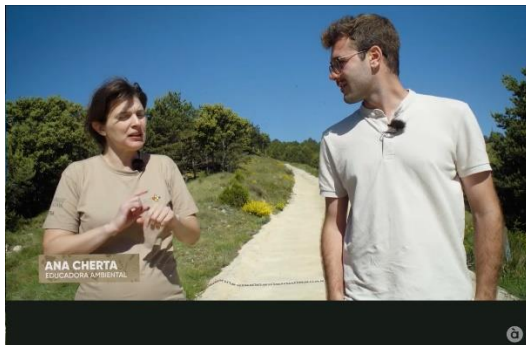

Fotos: Exemples de notícies aparegudes en premsa escrita.
Font: El Periódico Mediterráneo (esquerra) i vinarosnews.net (dreta)

- **Televisió:** Participació del personal del parc natural en diversos reportatges i programes de:
 - Nord TV: Entrevista en la televisió per a fer difusió de les activitats dins de la Campanya d'Estiu als Parcs Naturals
 - À Punt Mèdia: Entrevista divulgativa dels valors naturals del parc natural, en aquesta ocasió gravació a Castell de Cabres i canyet, i visitarem els arbres monumentals. Notícia sobre la presentació dels polls de Crebalòs, i per últim també una gravació conjuntament amb l'equip del Forn del Vidre per a participar en la divulgació del Birdwatching en el parc natural de La Tinença de Benifassà.

Aparició de l'espai natural:

- Programa documental "Mirada Salvatge", sobre la fauna i flora del parc: "Tinença de Benifassà, la terra".

Fotos: Exemples de notícies aparegudes en televisió
Font: apuntmedia.es

f.- Publicacions del Parc Natural

1. Butlletí informatiu "L'AGREST"

Butlletí quadrimestral on s'informa al públic en general sobre les principals novetats al Parc Natural: els treballs realitzats per les Brigades de Manteniment i Conservació, les activitats comunicació i educació ambiental, informació i promoció dels elements del patrimoni natural i cultural que trobem en el parc i articles sobre temes específics com el canvi climàtic o les principals novetats sobre el projecte del Crebalòs. A més, cada número compta amb un col·laborador extern que profunditza en aspectes com la fauna, la flora o la història del territori.

Es pot consultar aquest butlletí en l'apartat de [PUBLICACIONS](#) dins la web del Parc Natural, en valencià i castellà.

2. Gaseta del Crebalòs

Publicació per a la difusió dels aspectes més interessants del projecte de reintroducció del trencalòs a La Tinença. Es pot trobar en l'apartat de La Gaseta del Crebalòs , en [PUBLICACIONS](#) a la web del parc natural, i està disponible en valencià i castellà.

Fotos: Diferents portades de les publicacions durant el 2022. L'Agrest (esquerra) i Gaseta del Crebalòs (dreta). Font: Arxiu PN

5.2 Programa d'Educació Ambiental

a.- Projecte "Escoles al camp"

La finalitat del projecte és la de generar una consciència davant els problemes ambientals actuals i sensibilitzar de la fragilitat dels nostres ecosistemes fomentant els comportaments respectuosos i compromesos amb la conservació del patrimoni natural.

El Programa "Escoles al Camp" està dirigit a escolars de diferents nivells. En cadascun d'ells es pretén una aproximació a la naturalesa que integre els aspectes ambientals així com els culturals, socials i econòmics de les poblacions humanes, de manera que es fomenti no solament el coneixement, sinó també la sensibilització cap als problemes ambientals i l'adopció d'actituds respectuoses i compromeses amb el medi.

Foto: Activitat realitzada amb l'Aulari de la Pobla (CRA La Bardissa), per al Dia de l'Arbre (esquerra) i amb l'IES Penyeta Roja (dreta).

Font: Arxiu PN

L'Equip d'Educació Ambiental del parc natural de la Tinença ha atès i preparat activitats per al Col·legi Rural Agrupat 'La Bardissa' que compren les poblacions de Rossell, Sant Rafel i La Pobla de Benifassà, i per a altres centres educatius com son instituts, Universitat i altres organismes educatius que ho han demanat:

Data	Centre educatiu	Activitat	Nombre de participants
02/04/2022	Universitat Politècnica Valencia	Ruta Maqui	65
03/04/2022	Universitat Politècnica Valencia	Coneixent el parc natural	43
11/03/2022	IEPAAC (institut d'estudis professionals aquícoles i ambientals de Catalunya)	Coneixent el parc natural	20
09/02/2022	CRA La Bardissa (aulari La Pobla)	Dia de l'arbre	10
17/02/2022	CRA La Bardissa (aulari Rossell)	Dia de l'arbre	30
13/05/2022	Taller d'ocupació. Deixa't guiar i viu la muntanya als ports	Coneixent el parc natural	12
05/05/2022	CRA La Bardissa (Aulari Rossell, La Pobla, Sant Rafel)	Per una Tinença més neta	63
17/05/2022	CRA La Bardissa (Rossell i La Pobla)	Benvingut Crebalòs	45
19/05/2022	CRA La Bardissa (Aulari La Pobla)	L'Aigua	14
9/09/2022	Taller d'ocupació. Treballs forestals	Visita al Canyet	11
13/10/2022	IES Penyeta Roja, AMUFOR	Ruta blava	32
10/11/2022	CRA La Bardissa	Coneix el parc	20
23/11/2022	CRA La Bardissa	Busca del tresor natural	11
01/12/2022	FP Benicarló	Aprofitaments forestals	55
Total activitats			14
Total participants			431

5.3 Programa d'Interpretació del Patrimoni

a.- Projecte "Pas a pas descobrim el Parc Natural"

La finalitat de les eixides interpretatives es veure *in situ* els paisatges i entendre per què tenen eixes estructures i espècies, a través de la interpretació del paisatge i tècniques d'educació ambiental se intenta transmetre la importància de la conservació del medi natural, ressaltar la petjada deixada per l'ésser humà en el medi i explicar la forma de vida dels antics pobladors de la Tinença.

En l'elecció dels recorreguts es dona preferència a itineraris circulars curts que permeten dedicar temps a la interpretació i a l'intercanvi de comentaris entre els assistents i l'Equip d'Educació Ambiental. En aquest projecte també tenen cabuda les activitats realitzades amb visites concertades com per exemple amb associacions culturals, escoles d'estiu, etc. que s'han posat en contacte amb el Parc per a fer un itinerari explicatiu.

Alguns dels objectius específics d'aquest programa i al mateix temps de les activitats d'interpretació del patrimoni són:

OBJECTIUS DEL PROJECTE	Donar major divulgació a l'Espai Protegit
	Estendre la responsabilitat en la conservació del Parc
	Inculcar un comportament de respecte cap al medi natural

Taula: objectius del projecte "pas a pas descobrim el Parc Natural"

Font: elaboració pròpia

Durant el 2022, dins del Projecte "pas a pas descobrim el parc natural", han visitat el parc natural 323 persones. A continuació s'indiquen les activitats realitzades, algunes de les quals ja han sigut nomenades amb anterioritat per formar part d'alguna de les campanyes que s'han dut a terme:

Data	Activitat	Nombre de participants
12/03/2022	Campanya Dia de l'arbre	101
21/05/2022	Campanya Dia Europeu dels Parcs Naturals	10
05/08/2022	Plomes i fulles	3
12/08/2022	Plomes i fulles	29
19/08/2022	Plomes i fulles	25
03/08/2022	Ruta botànica Vallibona. Escola d'estiu Vallibona	36
24/08/2022	Ruta al Molí la Torre	16
23/09/2022	Ruta maqui amb l'associació de pensionistes i jubilats Mancomunitat Els Ports	28
09/10/2022	Ruta interpretativa arbres singulars Castell de Cabres. Col·laboració Ajuntament Castell de Cabres i Taula del Sénia	33

22/10/2022	Ruta interpretativa arbres singulars Boixar. Visitant el Pi de Peiró. Col·laboració Ajuntament La Pobla de Benifassà i Taula del Sénia	20
29/10/2022	Ruta interpretativa arbres singulars Vallibona. Col·laboració Ajuntament La Pobla de Benifassà i Taula del Sénia	14
17/12/2022	Una volta per l'embassament	8
Total activitats		12
Total participants		323

Del total de les eixides interpretatives, tres corresponen a rutes guiades des de Castell de Cabres al canyet d'alimentació d'aus necròfagues, realitzades en divendres i amb la finalitat de donar-li un valor afegit a la visita.

b. - Altres activitats

A més de les activitats exclusivament senderistes, l'Equip d'Educació Ambiental també realitza altres tipus de jornades que, sempre mantenint els objectius del Programa d'Interpretació, enriqueixen i diversifiquen les activitats oferides per a altres perfils de visitants. El total de persones ateses amb aquestes activitats durant el 2022 ascendeix a 191.

Data	Activitat	Nombre de participants
09/04/2022	Jornada Arbres Singulars	37
22/05/2022	De Fira a Rossell. Et quedaràs penjat de la Tinença	35
23/07/2022	Photo Tinença Race. Activitat familiar	33
31/07/2022	Juguem al parc. Activitat infantil	10
08/08/2022	Juguem al parc. Activitat infantil	10
11/08/2022	Photo Tinença Race. Activitat familiar	8
02/09/2022	La nit és necessària. Jornada contaminació lumínica i observació	25
08/10/2022	IOD (International Bearded Vulture monitoring Network) Dia Internacional d'observació del Trencalòs	10
15/10/2022	Jornada d'empelts 'Projecte recuperació del cirerer Coll de Sastre'	25
10/12/2022	Taller Eco-nadal	8
Total activitats		10
Total participants		201

Fotos: Activitats dins del Programa d'Interpretació del Patrimoni

Font: Arxiu PN

c. Arboretum

A finals del 2022 sorgeix la possibilitat de realitzar al parc natural un projecte de Responsabilitat Social Corporativa per part de Vaersa (RSC) per a l'any següent. L'estudi consistirà en la creació d'un Arboretum i un espai pensat com a Centre d'Interpretació a l'aire lliure en una parcel·la pròxima al Ballestar.

L'objectiu és crear un espai de divulgació dels valors naturals i patrimonials existents en l'entorn natural, en col·laboració amb diferents entitats, tant públiques com privades. Realitzarem un espai obert a tot el públic que servirà per a fer visites lliures o amb activitats d'educació ambiental oferides per l'Equip d'Educació Ambiental.

Per aconseguir-ho, s'ha pensat un recorregut amb una part adaptada amb passarel·la i mirador de fusta per aquelles persones amb mobilitat reduïda i un sender, que per motius de desnivell no serà adaptat. Es podrà descobrir la varietat de fauna i flora existents en el territori gràcies als treballs forestals de plantació realitzats en el projecte LIFE de Renaix el Bosc, amb espècies de [l'hàbitat prioritari 9180 Tilio-Acerion](#).

A més, es pretén ampliar i millorar les condicions de la bassa d'aigua dolça que ja existeix i es nodreix per l'escorrentia de la zona, per tal de facilitar l'accés d'aigua a la fauna salvatge i crear un punt per a una possible reintroducció d'amfibis.

5.4 Programa de Desenvolupament Socioeconòmic del Parc Natural

a.- Marca Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

La marca Parcs Naturals és un distintiu que concedeix la Direcció General competent en gestió d'Espais Naturals, als productes artesans i a les activitats de turisme de la Natura obtinguts, elaborats i/o prestats dins de l'àrea d'influència socioeconòmica dels Parcs Naturals de la Comunitat. Durant el 2022 van augmentar el nombre d'empreses certificades dins de la Marca al Parc Natural de la Tinença de Benifassà:

- **Turisme de Natura: ITINERANTUR**, que realitza interpretació del patrimoni a través de rutes guiades en els parcs naturals de la província de Castelló.
- **Producte Natural: FRUITS DE LA TERRA**, marca especialitzada en la comercialització de tòfona fresca i un extens assortiment de productes i begudes trufades.
- **7 POBLES**, guia de muntanya i interpretació de patrimoni, al Boixar, que ofereix rutes guiades per la Tinença per a divulgar els valors naturals de la zona.
- **LA MORENA**, restaurant braseria a La Pobla de Benifassà, amb nombroses etiquetes de qualitat i menjar de proximitat.

5.5 Planificació i Gestió de l'Ús Públic

a.- Programa d'Equipaments i correcció d'impactes derivats de l'Ús Públic.

Ombries de Benifassà i altres zones recreatives

A l'àrea recreativa de les Ombries de Benifassà el treball de recollida de residus va a càrrec de les brigades de Senda Verda. Per part de les brigades Manteniment i Conservació del parc natural es realitza una revisió periòdica de neteja i condicionament de la zona.

A més, s'han fet treballs al Mas de Boix, Font de la Caritat, caseta de la Tenalla, Àrea Recreativa de Bel.

Mirador del Teulatí

Desbrossament, reparació de la tanca de fusta i condicionament d'aquest mirador.

Zona del Canyet

Condicionament de la zona, col·locació i reparació de senyals i tanca perimetral. Manteniment general de la caseta i senda d'accés.

Rutes de Parc Natural

Periòdicament es realitza una revisió de totes les rutes del Parc Natural per tal de detectar necessitats de reparació i condicionament d'estructures de pedra o fusta, així com procedint a la retirada de pedres i branques que hagen pogut caure sobre la ruta.

Altres

Millora de la seguretat en llocs on es detecten necessitats de treballs de cara a l'ús públic. També s'han fet algunes tasques de manteniment en el Centre d'Interpretació.

Fotos: Actuacions realitzades en el marc del Programa d'Equipaments i correcció d'impactes derivats de l'Ús Públic

Font: Arxiu PN

b.- Programa de Senyalització.

Durant 2022 s'han realitzat tasques de manteniment de senyals existents, i s'han col·locat algunes noves en punts d'interès per a l'orientació dels visitants, com a la ruta roja, a Fredes, a la senda de la Mallada del Portell i de la Moleta del Terme de Bel, a la pista de Vallibona a Castell de Cabres, a la Planeta de Vallibona, al Castellar, a la Font del Teix, de la Figuera i Vidala de Bel, i al Mas de Mariné, de n'Insa i de l'Esquetxe.

c.- Programa d'atenció al visitant i rutes.**Actuacions realitzades en 2022 amb els Punts d'Informació Col·laboradors (PIC) dels Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana**

Al 2022 es van tornar a emprendre i actualitzar les col·laboracions entre Parcs Naturals i les Oficines de Turisme de la Comunitat Valenciana per tal de donar-li un nou impuls als Punts d'Informació Col·laboradors, imprescindibles per oferir una bona qualitat de servei als visitants i turistes de natura.

D'aquesta manera, des d'aquell moment les diferents oficines Tourist Info es van poder adherir de nou, mitjançant resolució d'alcaldia i comunicació als interessats, a tots aquells parcs naturals que ho desitgen. Al parc natural de la Tinença de Benifassà s'han adherit les Tourist Info de La Pobla de Benifassà, Morella, Benicarló, Vilafranca, Sant Mateu i Vinaròs.

Durant el 2022 es van impartir les sessions formatives presencials als parcs naturals, guiades per l'Equip d'Educació Ambiental per a les oficines de turisme les quals s'han adherit. Es van organitzar dos sessions una en el Centre de Interpretació al parc natural al Ballestar i l'altra a Castell de Cabres.

Atenció al visitant al Canyet

En el 2010-2011 es va construir el canyet al terme municipal de Vallibona, en forest públic de la Generalitat Valenciana, prop de la ruta groga del Mas de Boix. A més de la construcció del canyet, pels voltants es va construir una caseta d'observació d'aus necròfagues, tot subvencionat per l'empresa RENOMAR, com a mesura compensatòria pels parcs edílics del port de Torre Miró. Des d'aleshores ha estat en funcionament, donant una aportació d'aliment a les aus necròfagues, periòdicament i controlat pel servei de Vida Silvestre, a través del Centre de Recuperació del Forn del Vidre i dels d'Agents Mediambientals, encarregant-se del manteniment de la caseta d'observació les Brigades de Manteniment i Conservació.

En 2018 es planteja a l'equip del parc natural la necessitat de regulació d'aquesta activitat donades les visites massives en determinades èpoques de l'any. Després de diverses reunions amb les entitats implicades en la gestió del recurs, s'aconsegueix millorar el procediment del subministrament d'aliment, per a major benestar de les aus i millorar l'experiència d'educació ambiental dels visitants. En agost de 2019 l'equip d'Educació Ambiental del parc natural comença a realitzar visites periòdiques al canyet coincidint amb l'aportació d'aliment. Aquestes visites serveixen per a complir tres objectius, per una banda avaluar el funcionament del canyet i la caseta d'observació com a recurs educatiu, reunir dades del nombre de visites i perfil del visitant i per últim iniciar el procés educatiu i valorar la seua acollida. Durant el 2020 aquestes visites es van veure interrompudes pel confinament declarat durant els mesos de març a juny, tot i que es van poder reprendre al mes de juliol, sempre amb les mesures de seguretat pertinents. Al principis de 2021 les visites es van veure de nou interrompudes per les restriccions, però durant l'any es van

normalitzar. L'any 2022 han continuat sense més incidències, amb un total 214 visitants, similar a l'any anterior.

OBJECTIUS D'ATENCIÓ AL VISITANT AL CANYET	avaluar el funcionament del canyet i la caseta d'observació com a recurs educatiu
	reunir dades del nombre de visites i perfil del visitant
	iniciar el procés educatiu i valorar la seua acollida.

Taula: objectius de l'atenció al públic al canyet

Font: elaboració pròpia

El perfil dels i les visitants del canyet solen ser turistes que visiten la comarca i el parc natural, i mitjançant la informació obtinguda a partir dels veïns de la zona o les oficines de turisme, s'assabenten del recurs. També existeix l'usuari local o amb segona residència en la comarca que acudeix més assíduament. Finalment s'ha pogut apreciar una assistència massiva en determinades èpoques, quan hi ha una major afluència turística als pobles de la Tinença.

En la taula següent s'observa la freqüentació de visitants en l'activitat per mesos. Inclou tant les visites exclusivament per a l'observació de les aus com les activitats consistents en les rutes guiades des de Castell de Cabres realitzades durant l'estiu.

Data	Nombre de participants
Gener	0
Febrer	2
Març	4
Abril	18
Maig	19
Juny	7
Juliol	14
Agost	73
Setembre	31
Octubre	2
Novembre	0
Desembre	44
Total	214

Taula: Número de visites al Canyet durant el 2022

Font: elaboració pròpia

Caracterització del visitant

Al llarg del 2022 s'ha atès a un total de **5039 visitants** al parc natural, a banda estarien totes aquelles persones que visiten la Tinença però que no han participat en cap activitat organitzada o que no han visitat el Centre d'Interpretació ni cap punt d'Informació del parc. La distribució per mesos es pot observar al gràfic inferior.

Els tipus de visites registrades són:

- Visites informades: s'atenen en el Centre d'Interpretació situat en El Ballestar i en les fires i punts d'informació desplecats pel parc. Les consultes més freqüents són sobre el Parc Natural i els seus valors (rutes a peu, pobles per a visitar, llocs d'interès, fauna...). En aquest punt també es reflecteixen les activitats esportives i culturals que es realitzen en el parc per part de tercers i que s'han comunicat. Durant el 2022 s'ha informat a 3996 persones.
- Visites concertades: es registren els visitants que participen en les diferents activitats que organitza el Parc Natural, rutes interpretatives, jornades específiques i altres activitats destinades a la difusió dels valors de l'espai i a l'augment del coneixement de la comarca per part de la població. En aquest apartat també es té en consideració les visites per part dels escolars i estudiants, siga en el camp o a l'aula. El 2022 es van comptabilitzar 1043 persones en les visites concertades.

En aquest 2022 destaca, especialment, l'operatiu amb **punt d'informació a l'Àrea Recreativa de les Ombries de Benifassà** desplegat durant la Setmana Santa (del 14 al 18 d'abril) i en col·laboració amb els Agents Mediambientals i Prevenció d'Incendis Forestals, on es va atendre a un total de 1.204 persones. El punt informatiu també es va organitzar per a alguns caps de setmana de l'estiu.

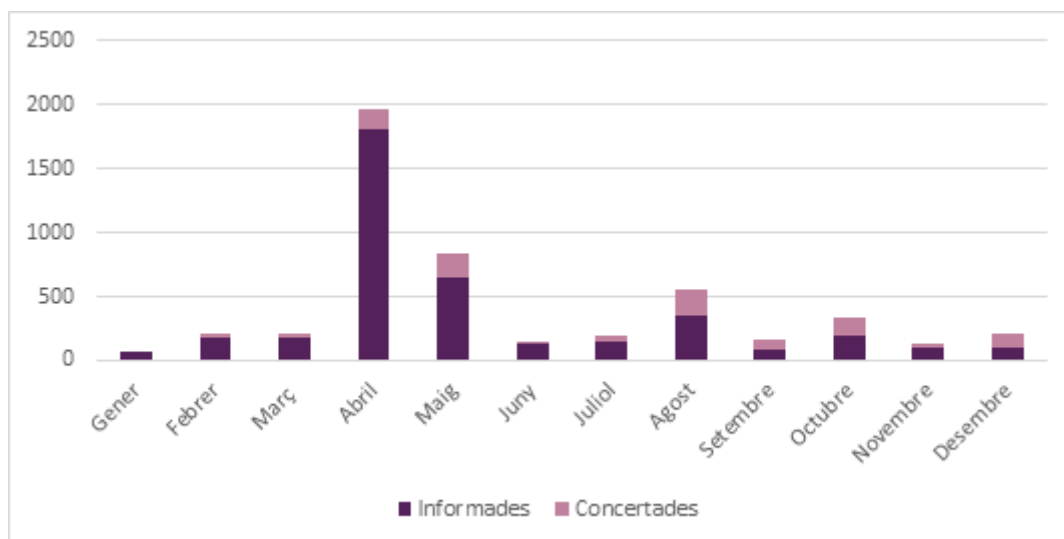

Figura: Número de visites ateses (informades i concertades) durant el 2022

Font: elaboració pròpia

6. DIRECCIÓ I ORGANITZACIÓ GENERAL

6.1. Gestió administrativa en l'àmbit del P.O.R.N.

- Suport als propietaris de terrenys inclosos en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Suport a la població local i administracions quan així ho demane en la sol·licitud d'actuacions, subvencions, assessorament sobre normativa, etc.
- Atenció i formació d'alumnes en practiques o personal de reforç.
- Revisió dels documents d'ordenació i identificació de possibles millores.

6.2. Relacions i col·laboracions amb diferents organismes

a.- Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica

- Centre d'Investigació i Experimentació Forestal de la CV (CIEF): Projecte LIFE Red Bosques i equip d'Arbres Monumentals i Singulars.
- Servei de Vida Silvestre: Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre, Microreserves de flora, Reserves de fauna i projecte de reintroducció Crebalòs.
- Direcció General de Prevenció d'Incendis Forestals: campanyes informatives, participació pública per a la localització d'infraestructures.

b.- Conselleria d'Educació, Cultura i Esport

- Activitats d'educació ambiental amb centres educatius de la Comunitat Valenciana.

c.- Centre d'Investigacions sobre Desertificació (CIDE / CSIC-UV-GV)

- Projecte Observatori del Canvi Climàtic. Xarxa Bioclima.

d.- Col·laboradors en les activitats concertades realitzades al Parc Natural

- Ajuntaments dels municipis del Parc.
- Oficina de Turisme de La Pobla de Benifassà.
- Associacions de Veïns de les poblacions del Parc.
- Associació Connecta Natura.

- Agrupació d'associacions Terres de Cruïlla.
- Mancomunitat de la Taula del Sénia.
- Bionord. Consorci de residus de Castelló Nord.
- Cel Fosc (Enric Marco i Àngel Morales), del Grup de treball per a l'estudi de la contaminació lumínica de la Universitat de València.
- Confederació Espanyola de Persones amb Discapacitat Física i Orgànica. COCEMFE Maestrat.

6.3. Expedients administratius

La gestió per banda del director-conservador comporta entre altres les següents tasques:

- Atenció, informació i col·laboració amb els diferents agents del territori: Ajuntaments, entitats, empreses, particulars, etc.; i amb altres organismes oficials (Confederació Hidrogràfica del Xúquer, Diputació de Castelló, Conselleries, Agents Mediambientals, brigades Natura 2000 i, diferents departaments de la CADRECTE, etc.).
- Organització i coordinació del treball de les tasques encomanades a l'equip de difusió i educació ambiental del Parc.
- Organització, coordinació i supervisió dels treballs que realitzen les brigades del Parc Natural.
- Manteniment i coordinació dels serveis de les instal·lacions del centre d'interpretació del Parc Natural (telefonía, electricitat, informàtica, neteja, etc.).
- Redacció d'informes respecte a les directrius del PORN i de la Xarxa Natura 2000, sobre aquelles actuacions que tinguen com a àmbit territorial l'inclòs al PORN.

Aquest últim aspecte representa una part important del treball del director-conservador. Els informes es realitzen normalment a petició dels òrgans substantius de la Conselleria, la Direcció Territorial de Castelló i, la Direcció General de Medi Natural i d'Avaluació Ambiental.

7.FORMACIÓ

7.1. Formació interna

En aquest apartat s'agrupen les jornades que des de la Conselleria o des de VAERSA es promouen oferint formació especialitzada als equips de treball per a exercir la seua tasca dins dels espais protegits.

Durant el 2022, un any més, les jornades van adquirir un caràcter telemàtic. Les jornades en línia o webinaris tenen com a objectiu donar una formació continuada profunditzant en els treballs que altres tècnics de parcs naturals o equips de treball del territori porten a terme.

- **JORNADA FORMACIÓ INFORMÀTICA**

El 26 de gener de 2022 l'equip d'Educació Ambiental va fer una formació online sobre l'ús del nou gestor web de Parcs Naturals.

- **CURS DE PREVENCIÓ D'INCENDIS FORESTALS**

Es van fer dues sessions, el 10 i el 17 de febrer, tractant aquest tema en un curs online.

- **PRESENTACIÓ DEL LIFE RED BOSQUES**

Al març es va realitzar un seminari online per part de LIFE BOSQUES, presentant aquest projecte life, que té com a propòsit millorar la gestió dels boscos de la xarxa Natura 2000.

- **CURS DE PICS**

Al juny i l'octubre del 2022, l'equip d'Educació Ambiental del parc natural va fer una formació als Punts d'Informació Col·laboradors, la xarxa d'oficines de turisme de la Comunitat Valenciana, proporcionant informació sobre el Parc Natural i bones pràctiques.

- **VI JORNADES EDUCACIÓ AMBIENTAL**

Els dies 29 i 30 de setembre i 1 d'octubre de 2022 es van dur a terme, a la Universitat Jaume I de Castelló les VI Jornades d'Educació Ambiental, organitzades pel CEACV (Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana). L'equip d'Educació Ambiental del parc natural va acudir a aquestes formacions per a seguir adquirint coneixements en la matèria.

- **FORMACIÓ EN PREVENCIÓ DE RISCOS LABORALS**

El 5 d'octubre de 2022 l'equip d'Educació Ambiental va rebre formació sobre prevenció de riscos laborals i ús d'EPIS per part del servei de prevenció de VAERSA de manera telemàtica. També es va fer un intercanvi d'experiències i diferents necessitats dels Parcs Naturals, segons les activitats que es fan a cada parc i els seus riscos.

El 6 d'octubre, l'equip d'Educació Ambiental vam rebre una formació des de prevenció de riscos laborals 'Cura de la Veu', es mostrava bones pràctiques a realitzar per a tindre cura a l'hora de projectar la veu durant el treball i així evitar l'aparició de malalties associades a l'ús continuat de la veu en l'atenció al públic al centre i en activitats a l'exterior.

- **FORMACIÓ PETJADA DE CARBONI.**

En aquesta jornada l'equip d'Educació Ambiental es va formar en el càlcul de la petjada de carboni, per iniciativa del CEACV. En aquest es calcularan les emissions de carboni produïdes pel parc natural.

- **FORMACIÓ CIDE I XARXA BIOCLIMA.**

El 14 d'octubre es va realitzar un taller formatiu a càrrec del CIDE (Centre Investigació sobre Desertificació) en modalitat presencial, on va assistir el Director del parc natural. Aquesta formació anava dirigida a ampliar la col·laboració entre les entitats, per a avaluar com afecta el canvi climàtic al llarg dels anys. L'equip d'educació ambiental es compromet a continuar amb la labor de descarregar les dades dels sensors de temperatura col·locats en diverses parcel·les de l'espai natural protegit, a més de realitzar un seguiment fenològic periòdicament en transectes prèviament elegits.

- **Webinaris: Intercanvis d'Experiències als Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana**

- **28-04-22** - Organitzat pel Parc Natural de serra Gelada.
- **18-05-22** - Organitzat pel Parc Natural del Montgó.
- **27-06-22** - Organitzat pel Parc Natural d' Hoces del Cabriel